

mišljenja i komentari

Čvornata povijest

N. Raos

Institut za medicinska istraživanja i medicinu rada, Zagreb

“Rijeka je grad neobične i burne, čvornate povijesti.” Eto, tu rečenicu pročitah u jednom našem stručnom časopisu (neću reći kojem). Riječ je očito o metafori, no što ta metafora znači? Znači li “čvornat” zapleten (poput recimo Gordijskog čvora) ili je pak autor htio reći da je Rijeka lučki grad, a luku – zna se – povezujemo s brodovima, a brodove s mnogobrojnim mornarskim čvorovima. Ne znam. Ali znam da metafora mora biti jasna, jer ako nije jasna onda je promašena i glupa.

Tajna mi se ubrzo razjasnila, jer autor nije propustio uz tu rečenicu navesti izvor, internetsku stranicu riječke turističke zajednice. I onda mi se već u prvoj rečenici sve razjasni – jer tamo piše: “Grad neobične, čvornate povijesti koja bi se mogla usporediti sa stablom masline: dugotrajno, izvijen, plodovi gorka okusa. No, ulje je dobro.” Dakle, “čvornato” se odnosi na stablo masline, pa sve skupa ima smisla. No autor se nije potrudio da prepíše rečenicu do kraja. Možda je mislio da tolikim izljevima pjesničke mašte nije mjesto u stručnom časopisu!

Dakle, dragi moji čitatelji, to je ono što vam u ovom svom obraćanju hoću reći: naš znanstvenik, naš kemičar ne piše nego prepisuje, ili – kako se to lijepo voli reći – citira (bez navodnih znakova).

Primjera ima toliko da ne znam odakle da počnem. Eto, napisah za znanstveno vijeće mišljenje o radu svoga znanstvenog novaka, a kad se stalo čitati svi u čudu gledaju – što to piše? Naime, napisao sam što mislim o čovjeku i njegovu radu onako slobodno, iz glave, a nisam – kao drugi – prepisao (po tko zna koji put) mišljenje o nekome drugom, zamijenivši samo ime, mjesto i godinu rođenja te temu znanstvenog rada. Ili što reći kad sam kolegicu upozorio na očitu pogrešku u njezinu rukopisu, a ona me nimalo ljubazno otpratila riječima da je to citat (opet bez navodnih znakova i navođenja izvora), koji ona ne misli, upravo zato što je citat, mijenjati. I onda se takvi “citati” provlače kroz kvalifikacijske, stručne i znanstvene radove, dospijevaju u udžbenike, a da se nitko nikad ne zapita što iza njih stoji. Najbolji je primjer za to fraza *in silico*, valjda kao pandan frazama *in vivo* i *in vitro*, koja zapravo znači “u kremenu”, a ne “u siliciju”, što bi očito trebala značiti. Jer ako se silicij latinski zove *silicium*, onda se “u siliciju” može prevesti samo

in silicio (ablativ druge deklinacije). Onaj tko je skovao frazu *in silico* očito nije znao latinski, kao uostalom ni većina onih koji je koriste.

No nisu to najgori plodovi prepisivaštva. Čitatelja ne možeš prevartiti, jer će čitatelj odmah osjetiti što dolazi iz uma i srca, a što je tek prazno blebetanje. Takve, skrpane tekstove nitko ne čita – oni su dosadni i odbojni. Kako i ne bi bili kad se već u prvoj rečenici osjeti da autor ni sam ne razumije ono što piše niti mu je stalo da ga tko razumije. Piše se zato da se nešto napiše, da se dobije još koji bod za famozno uspinjanje po ljestvicama znanstvenih zvanja, da se nekome pruži prilika za citiranje. Odmah je jasno da članak nitko neće pročitati, pa ni onaj tko ga bude citirao. No to nije važno. Nitko ne pita koliko je neki članak puta pročitano nego koliko je puta citiran.

Na znanstvenim skupovima ista priča. Ono što me uvijek iznova zapanjuje je da ljudi ne samo da ne znaju prikazati svoje rezultate na pravi način nego se i ne trude da to učine. Nije im ni važno što kolege misle o njihovom radu. Da nije tako, kako bi se moglo dogoditi da se na skupovima izlažu znanstveni članci umjesto poster-a. Ili kako može biti da predavač ne nastoji zainteresirati publiku za ono što govori (što je glavna namjena predavanja), nego vergla unaprijed naučeni tekst ili – još gore – čita ono što piše na ekranu. Očito, predavač ni sam ne zna što govori, a da bi svojim riječima mogao nešto reći o onome što radi, ne može ni zamisliti.

I što na kraju reći? Prije nekog vremena bio sam na kongresnom predavanju u kojem je predavač počeo razlagati jednadžbu, a da nijednom riječju nije rekao što simboli u jednadžbi znače. Meni, a vjerujem i većini kolega u predavaonici, poslije toga ništa nije bilo jasno. No nitko se nije digao i pitao predavača da mu objasni kakva je to jednadžba. Svi su šutjeli. Očito: ne samo da njemu nije bilo stalo ga da ljudi razumiju nego ni njima nije bilo stalo da na predavanju išta nauče.

Sad će čitatelj reći: “A što ne gledaš sebe? Što se ti nisi digao i pitao?” Bit ću vam iskren: čim je predavač počeo govoriti, odmah sam zaspao te spavao sve do kraja predavanja. Na kraju sam predavaču rekao: “Kolega, bili ste odlični! Spavao sam izvrsno, bolje nego u svom krevetu.”